

23. LES INTERJECCIONS

23.1 DEFINICIÓ

Una interjecció és una paraula o un conjunt de paraules que constitueixen un acte de parla carent d'enunciat. Per eixemple, *¡Has vengut molt tart!* és un acte de parla exclamatiu, que conté un enunciat dotat de contingut semàntic o proposicional, per això podem contestar: *Sí, és veritat*; o *No, no he aplegat tan tart*. En canvi, quan un parlant emet l'interjecció *¡Che!*, expressant irritació, en la seqüència: *No crides, ¡che!*, no podem contestar dient **¡No che!*, perquè l'interjecció carix d'enunciat i de valor conceptual.

En sentit estricta l'interjecció és una marca del parlant en el discurs, la qual és independent de l'enunciat al que acompanya. Esta marca pot estar constituïda per una sola paraula, com en *¡Ai!*, *¡Quin mal m'has fet!*, o per més d'una, com en *¡Mare meua!*

L'interjecció pot introduir complements a través d'una preposició (*¡Dimoni de porta!*), pero la situació inversa no és possible: com és un element sintàcticament independent, no hi ha ningun element de l'oració que pugua introduir una interjecció, excepte, naturalment, els verps de llengua en estil directe: *I dient “¡ai, mare!”, se n'anà.*

Al constituir una exteriorisació de *yo* parlant, les interjeccions no tenen un significat unívoc, sino que la seua significació depén de la situació comunicativa. Per eixemple *che*, l'interjecció valenciana per excelència, presenta gran diversitat de sentits, segons la situació comunicativa i l'entonació en que és emesa:

¡Che, que bo! (alegria)

No crides, ¡che! (irritació)

¡Che! Quin mal de panxa (dolor)

¡Che, no! (negació)

¡Che, sí! (afirmació)

¡Che, mira! (admiració)

El fet de que l'interjecció siga una projecció del parlant queda habitualment reflectit en l'escriptura a través dels signes d'exclamació: (*¡...!*: *¡ah!*, *¡ai!*, *¡au!*, *¡uf!*). No obstant, com el caràcter exclamatiu de les interjeccions és obvi, pot donar-se per supost, prescindint dels signes exclamatius: *Uf, quin problema.*

Quan l'interjecció exteriorisa els sentiments de dubte o sorpresa de l'enunciador, pot aparéixer entre signes interrogatius: *¿Eh?*; *¿Cóm?* En estos casos, la diferència entre interjecció i interrogació s'atenua i per a distinguir-les haurem de parar atenció a la situació comunicativa: si un parlant aplega a sa casa, s'encontra la porta mig oberta i

diu ¿*Cóm?*, en manifestació de la seua estranyesa, pero sense esperar resposta, estarem davant d'una interjecció.

En canvi, si esta paraula és dirigida a un atre parlant sollicitant un aclariment o explicació, ya no tindrem pròpiament una interjecció, sino un acte interrogatiu.

Per una atra banda, pel seu caràcter autònom, les interjeccions apareixen acotades en l'escriptura: s'escriuen entre comes quan s'inserten dins d'un enunciat, o entre una coma i un atre signe de puntuació quan ocupen la posició inicial o final: *Pensava, ¡ai!, que es moria; ¡Calla d'una volta, che!*

A partir de la consideració estricta de l'interjecció com a projecció del parlant podem aplegar a una concepció una miqueta més ampla i operativa, que nos permet considerar com a interjeccions unes atres expressions de funció pareguda, pero que no expressen necessàriament els sentiments del parlant, com ara les onomatopeyes (*achús; pum; toc, toc...*).

Les onomatopeyes arrepleguen els sons del món exterior que volta l'acte de parla, pero filtrats a través de la persona del parlant. En *M'encontrava descansant tranquilament en el sofà, quan de repent, ¡catapam!, se caigué l'espill a terra*, l'interjecció expressa l'interiorisació de la caiguda de l'espill per part del *yo* parlant.

També poden ser tractades com a interjeccions les expressions exclamatives en valor conatiu, en les que s'apela a l'interlocutor, o les fàtiques, incloent les salutacions i les despedides: *¡Yeee!; ¡Hola!, ¿Cóm va?; ¡Au, mone!; ¡Adeu!...*

23.2 CLASSES D'INTERJECCIONS

23.2.1. Segons el número de paraules que les constituïxen

Les interjeccions se poden classificar des d'un punt de vista formal tenint en conte el número de paraules que les constituïxen; si estan formades per una sola paraula són simples o pròpies (*che, alça, clar, nyas...*). En este grup nos encontrem les interjeccions pròpiament dites; són aquelles que fòra del context no tenen sentit i a soles poden funcionar com a interjeccions (*che, ah, buf, au, oh, ai, um, ca, eh, ei, ahà, ye...*).

Dins de les interjeccions simples o pròpies també estan aquelles que són paraules pertanyents a diferents categories gramaticals com ara substantius, adjectius, verps o adverbis que, per trasllació sintàctica, actuen com a interjeccions (*alerta, mel, bo, vinga, mira, calla, prou, massa...*).³⁹⁵

³⁹⁵ S'ha de tindre present que una paraula, com ara un substantiu concret, pot actuar com a interjecció en una llengua, pero no en una atra. En castellà existix l'interjecció vulgar i malsonant “*coño*”, i en català “*cony*”, pero esta paraula no existix en valencià ni el seu equivalent “*figa*” s'utilisa com a interjecció; en el seu lloc se sol dir “*colló*”, “*collins*”, “*collinses*”, “*collona*”...

Si les interjeccions estan formades per més d'una paraula són compostes o impròpies. En este grup encontrem interjeccions com *ah no*, *cachis la*, *i prou*, *che tu...* i moltes locucions interjectives lexicalisades com *mare meua*, *a vore*, *ya em diràs*, *a fer la mà*, *massa me'n dones*, *per ma vida...*

23.2.2. Segons les distintes funcions del llenguatge

Atenent al significat, és dir, des d'un punt de vista semàntic, les interjeccions poder ser molt diverses, segons expressen pena, alegria, sorpresa, admiració, indignació, contrarietat, cansament, oix, llamentació, despreci, incredulitat, reticència, ironia, irritació, indiferència, resignació, alerta, auxili, incitació, prec, orde, amenaça, reprovació, salutació, agraïment, perdó, felicitació, acort, desacort, incomprensió, pausa, dubte...

Una manera pràctica i orientativa de catalogar-les és tenint en conte les diferents funcions del llenguatge (expressiva, conativa, fàtica...), ya que totes les interjeccions expressen alguna d'estes funcions, si be s'ha de recordar que el to en que es pronuncien i el context poden fer que canvien de sentit, per lo que no és del tot correcte encasellar-les en compartiments estancs.³⁹⁶

23.2.2.1 Interjeccions expressives

Indiquen un estat d'ànim del parlant, com ara admiració, alegria, cansament, contrarietat, despreci, disgust, dolor, incredulitat, indiferència, indignació, ironia, irritació, enuig, llamentació, oix, por, resignació, reticència, sorpresa...:

Ausades que és valenta la gosseta (admiració)

¡Be! *M'alegre de que guanye* (alegria)

¡Buf! *Estic fet una coca* (cansament)

¡Home! *Per ad açò no estic preparat* (contrarietat)

Que vaja a ajudar-te, ¡Qué dius? (despreci)

¡Vaja home! *S'ha acabat el pa* (disgust)

¡Ai! *Que em chafes un peu* (dolor)

¡De veres? *No m'ho crec* (incredulitat)

¡Vols un calcer en tacó o sense? ¡Igual té! (indiferència)

³⁹⁶ Interjeccions com *che*, *hola*, *va*, *ui...* poden ser catalogades com a expressives, conatives, o fàtiques, segons la situació.

¡La mar salada! Quina dòna més impertinent (indignació)

¡Mira bo! Ara que ixc a prendre el sol va i plou (ironia)

¡Collinses! Deixa'm estar (irritació)

¡Repalleta! Calla la boca ya (enuig)

S'ha mort el pardalet ¡Quina llàstima! (lamentació)

Menjar carn crua i sanguinosa ¡Uf! (oix)

¡Jesús meu! Quina foscor hi ha en esta andana (por)

Si plou la deixarem caure ¡Qué anem a fer-li! (resignació)

Vindrà el governador ¡Tu creus? (reticència)

¡Caram! No vos esperava hui (sorpresa)

23.2.2.2 Interjeccions conatives

Són interjeccions que intenten influir en l'ànim o el comportament del receptor i s'utilitzen per a advertir d'un perill, demanar ajuda, demanar silenci, cridar l'atenció, interpelar, iniciar o acompanyar una acció o moviment, parar una acció o moviment, ordenar, pregar, amenaçar, consolar-se, expressar un desig, etc. Observe's que moltes d'elles són substantius, verps, locucions adverbials... usats com a interjeccions:

¡Ull! Que la mar està moguda. (advertir d'un perill)

¡Auxili! No sé nadar. (demanar socors o auxili)

¡Mut i callosa! Que no senc la ràdio. (demanar silenci)

¡Escolta! ¿Saps si hi ha un gimnasi per ací?. (cridar l'atenció)

¡Perdona! No estic d'acort en tu. (interpelar)

¡Va! / ¡Au! Pugem que ix el tren. (iniciar una acció)

Menja't un fartó més, ¡i prou!. (parar una acció)

Ho farem com tu dius ¡au / i avant. (indicar que és suficient)

¡Vinga! Ya esteu tornant-me els diners. (donar una orde)

¡Per favor! Presteu-nos diners per a pagar el lloguer. (pregar)

¡Ai, ai, ai! Si vaig te mamprendré. (amenaçar)

Al remat no ha pedregat, ¡encara cóm! (consol)

És possible que finalment no haja d'anar-se'n a treballar a l'estranger: ¡fora cas! / ¡ixcà! (desig)

23.2.2.3. Interjeccions fàtiques.

Les interjeccions fàtiques regulen el contacte entre l'emissor i el receptor durant la comunicació. S'inclouen ací fonamentalment les fòrmules de salutació i despedida, i, en sentit molt laxe, també les conegudes com a interjeccions formulàries, és dir, les fòrmules convencionalment fixades per a indicar acort i desacort, consentiment o assentiment, agraïment i resposta a l'agraïment, perdó, felicitació, salutacions en aplegar i anar-se'n...:

¡Mel! Aixina m'agraden a mi les coses. (acort)

¡Che, calla! No pense anar a la seua boda. (desacort / tall de paraula)

Hui tornareu ans de les huit, ¿estem? (petició d'acort)

Voleu comprar un vehícul nou ¡Avant!. (consentiment)

M'agrada molt el regal, molt agraït. (agraïment)

Gràcies, Ampar. (agraïment).

¡Perdó! ¿Me deixa eixir?. (perdó)

Has tengut una chiqueta ¡Enhorabona!. (felicitació)

¡Felicitats pel teu ascens! (felicitació).

Bon dia de vesprada, senyores i senyors. (salutació)

¡Au! Demà nos vorem. (despedida o salutació ràpida, de passada, que no inicia intercanvi comunicatiu)

¡Ye! ¿Cóm va tot? (salutació ràpida)

Atén, no parlem d'açò. (canvi de tema)

Atén-me una cosa, ¿podries buscar el teléfon de Raquel? (introducció a una petició)

¿Eh? No entenc lo que dius. (incomprensió)

A vore... anem per parts. (pausa)

Al respondre al teléfon, en valencià solem obrir el canal comunicatiu, dient *¡Diga!* o *¡Diga'm!*, o per mig de la forma *¿Qué n'hi ha?*

En resposta a qui estornuda s'utilisen les formes *¡salut!* i també, més habitualment, *¡Jesús!*, fòrmula que s'usa també com a interjecció expressiva, per a indicar sentiments d'admiració, dolor o pena. Per a brindar s'utilisa l'expressió *¡salut!* o be, *¡salut i força al canut!*, mentres que les fòrmules de cortesia dirigides a qui està menjant o bevent són *¡bon profit!* O *¡que dineu, sopeu, almorzeu... de bona gana!*.

23.2.3. Les onomatopeyes o interjeccions representatives

La majoria de gramàtics inclouen dins de les interjeccions les onomatopeyes, definides com a interjeccions representatives.

L'onomatopeya és una paraula que es forma per imitació de sons naturals o fenòmens visuals, i cada llengua percep i reproduïx estos sons o fenòmens d'una manera peculiar. Les onomatopeyes no tenen un origen etimològic en una altra forma lingüística sino en un so, com ara el maular d'un gat o l'esclafit d'una traca, de fet les paraules *maular* (i el substantiu derivat *maulit*) o *traca* procedixen de les onomatopeyes “mau” (el maulit del gat) i “tracatrac” (so que fa una traca).

Moltes voltes les onomatopeyes s'utilisen com a expressió del sentiment del parlant i funcionen com a interjeccions pròpies. Algunes han donat lloc a substantius o verps, com ara el verp “tocar”, format sobre l'onomatopeya “toc”.

La percepció que cada comunitat lingüística té dels sons o els fenòmens i la fonètica peculiar de cada una fa que, a l'hora de reproduir-los, donen lloc a onomatopeyes distintes en cada idioma. Quant més separades estan dos llengües, sobretot a nivell fonètic, més diferents seran les onomatopeyes de cada una d'elles.

S'ha de tindre en compte que hi ha sons que no es poden articular, o que resulten més fàcils de recrear en una llengua que en una altra per la seua peculiar fonètica. El llistat d'onomatopeyes no està tancat i el parlant va incorporant-ne de noves segons la llengua evoluciona.

Com la fonètica valenciana té les seues pròpies característiques, dins del conjunt de les llengües romàniques i dins del seu diasistema, ací oferim algunes de les onomatopeyes o paraules d'origen onomatopèic més usuals per al seu coneixement i ús correcte,³⁹⁷ ja que pel seu caràcter expressiu i popular o coloquial solen ser oblidades per la llengua normativa estàndart, o lo que és pitjor, substituïdes per formes alienes procedents d'unes altres llengües en les que el valencià està en contacte:³⁹⁸

³⁹⁷ Per a conèixer el seu significat pot consultar-se el *Diccionari General de la Llengua Valenciana* de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana.

³⁹⁸ Nos referim al castellà, al català i també a l'anglès, est últim cada volta més present a tots els nivells

achús, anyam, ap, bah, befbaf, buf, bum, catabum, cataclac, catapam, catapum, che, chit, chiu, chiuchiu, chof, chop chop, chut, clec, clixcleix, corrococos, crac, cric crac, din, dranc, dric, drinc, ehem, frufriu, gluglu, glup glup, gorigori, guau, güec, guirigall, ha, hi, hum, marrameu, mau, mix, muix, nono, nyam, nyas, paf, pam, patapam, patapim, patapum, pimpam, piu, plas, puf, pul, pum, quiquiriquic, racar, ras ras, rataplum, rebombori, ric, ringorrango, rumrum, sit, tatacatrac, tamtam, tararà, tararí, tec, terretit, tic, tictac, tintin, tipitip, tiquitic, toc toc, trapalotrop, tras, tuf, uf, upa, xet...

Finalment oferim un llistat prou complet de les interjeccions valencianes més usuals, que ajuda a fer-se una idea de la riquesa i varietat existent en este camp, seguit d'una breu relació d'interjeccions antigues o en desús:

a bona hora, a fer la mà, a més vore, a passar-ho be, auxili, a vore, abrenuncio, abrevia, adeu, agrait, ah sí, ah no, ah, ahà, ahahà, ai ai ai, ai, aire, aixà, aixà arrere, això podíem fer, ala, alça, ale, alerta, alt, alto, amén Jesús, amén, amunt, anem a vore, anem, anem allà, ànim, anyam, ap, apa, arre, arri, au va, au, au cacau, aüixa, ausades, avall, avant, ave, avítol, bah, be, befbaf, beníssim, bo, bon dia de matí, bon dia de vesprada, bon dia, bona nit cresol que la llum s'apaga, bona nit, boníssim, bravo, brum, buf, ca, cachis, cachis la, calla, calma, cama, carai, caram, catso, catsoleta, chao, chape, che calla, che tu, che, chica calla, chica, chit, chof, chut, clar que no, clar que sí, clar, collins, collinsa, collinses, ¿cóm?, ¿comprends?, conte, corage, corre ves, crac, d'acort, ¿d'acort?, d'això res, dali (contracció de da-li, dona-li), de cap manera, de ninguna manera, de res, ¿de veres?, ¿de veritat?, Deu meu, diable, dimoni, dimonis, disculpa, disculpe, ea, eh, ¿eh?, ehem, ei, ele, enhorabona, en ma vida, enlerta, ¿entens?, escolta, espera't, espera't assentat, ¿estem?, eu, eureka, felicitats, fins a l'atra, fins ara, fins demà, fins una atra, foll, fòra, fort, fotre, fotrins, fuig, gràcies, guà, guai, ha, hala, hale, hi hi hi, ¿ho veus?, hola, hosanna, hospital, hum, hurra, ara, igual té, i prou, i punt, i tant, ixcà, Jesús, Jesús meu, Jesús i Maria, jove, la mare que va, la mar salada, llàstima, ma (contracció de mira), mala pesta, malaït siga, mante, maque (contracció de mira que), mare, mare meua, mare de Deu, massa, massa me'n dones, me cachis, mel, merda, mira bo, mira, mira que, mmm, molt be, molt mal, mone (contracció de anem-nos-en), molt agrait, moltes gràcies, muix, mut i callosa, mut, mutis, némon (contracció de anem-nos-en), ni ensomiar-ho, ni pensar-ho, no fotes, no fotam, no em fotes, no les mereix, no li fa, no s'ho val, ¿no?, nyam, nyas (de jas, imperatiu de haver), oh, oi, òixala, ossanna, òstia, òsties, ostres, ou, paf, palleta, per l'amor de Deu, per ma vida, perdó, perdona, perdone, plaf, plas, prou, puf, pul pul, pum, qué anem a fer, qué anem a fer-li, que be, que bo, qué dius, ¿qué dius?, que estigau bons, ¿qué?, quina llàstima, quina pena, quin remei, reché, recollons, recontra, recontraçollons, recontrafotre, recordons, redell, redeu, redimoni, reòstia, repalleta, repunyeta, safira, salut, sap, ¿saps?, se me'n fot, ¿sents?, Senyor, serà possible, sí sí, sí, sí home, sí dòna, ¿sí?, silenci, socors, tant se val, tira-li que encara vola, tira-li, tira, tira tira, tras, tu

conta, ¿tu creus?, tu diràs, tu em diràs, tu, uei, uf, ui ui ui, ui, uix, ull, upa, uyà, va, vaja home, vaja, val, veges, veges tu, vejam, ¿veritat?, ves, ¿veus?, vinga, vinga ya, vixca, ¿vols dir?, voràs, xet, ya em contaràs, ya em diràs, ya veus, ya vorem, ya, ye...

Interjeccions antigues o en desús: *aló, arruix, aur, camtemins, captel·leu, capteminos, captemins, caratso, caratsoleta, daça, euai, gara, odà, vet, vets, viva...*

23.3 ELS VOCATIUS

Els vocatius són sintagmes nominals o pronoms personals usats per a identificar a l'interlocutor i senyalar-lo directament com a receptor del discurs.

El vocatiu pot realitzar diverses funcions comunicatives, com ara:

- una funció fàtica, de contacte, precedint a les salutacions (**Voro**, *¿qué hi ha?*);
- una funció conativa, per a cridar a l'interlocutor: *¡Cento, vine aquí!*; *¡Professor, Pep m'ha furtat la maquineta de fer punta!*; *¡Yeee, saluda, home!*;
- una funció exclamativa, quan transmet les emocions suscitées en el parlant per l'actuació prèvia de l'interlocutor (*¡Chimo!*, *¿cóm fas això?*);
- una funció imperativa, quan el nom s'utilisa per a espentar a l'interlocutor a actuar: *¡Pare, dus-me la tovalla!*; *¡Mis, fuig!*;
- una funció dialògica, quan aprofita per a donar la tanda de paraula a una atra persona: *El nostre secretari llegirà a continuació l'acta de la sessió anterior: Miquel, quan vullgues, etc...*

A diferència de l'interjecció, el vocatiu no té per qué ser autònom, i pot aparéixer integrat en l'enunciat, per eixemple, quan té el mateix referent que un pronom personal o un possessiu de l'enunciat (*El teu coche, Llúcia, m'agrada molt*), o quan impon al verp la concordança en segona persona: *¡Chiquet, t'ha eixit un treball de primera!*

El vocatiu és un element diferent de l'interjecció, pero a l'hora se li pareix molt en el seu comportament. Podríem dir que el vocatiu realisa en l'àmbit del receptor la mateixa funció que desenrolla l'interjecció en el de l'emissor: és, per tant, el seu paralel en l'àmbit del *tu*.

En efecte, si l'interjecció és una expressió carent d'enunciat, l'única funció de la qual és exteriorisar els sentiments del parlant, el vocatiu és un enunciat en una significació mínima: la d'exteriorisar o fer patent a l'oyent. La referència a l'oyent por dur-se a terme per mig de diversos procediments: pel seu nom o llinage (*¡Cardona, vinga aquí!*); per un calificatiu (*¿Quàntes te'n pose, templat?*), o per un nom comú o fòrmula

de tractament que l'identifique inequívocament (*¡Mestre!, ¿puc eixir al pati?; ¡Senyora, que estava yo primer!*).